

SENDİKA-SİYASET İLİŞKİLERİNİN KESİŞİM NOKTASINDA ÖĞRENCİ SENDİKACILIĞI: BİR SİYASET YAPMA ALANI OLARAK GENÇ-SEN

Işıl ERDİNÇ

ÖZET

12 Eylül 1980 Askeri Darbesi Türkiye’de pek çok alanda olduğu gibi yükseköğretim alanında ve toplumsal örgütlenmeler üzerinde önemli sonuçlar doğurmuştur. Sendikal hareket, gerek yeni yasal düzenlemeler gerekse sendikaların kapatılması ve sendikacıların büyük bir bölümünün tutuklanmasının ardından büyük darbe yemiştir. Yükseköğretimde ise Yükseköğretim Kurumu’nun kurulması ve üniversitelerde bilimsel ve idari özgürlüklerin kısıtlanması sonucunda öğrenciler yeni disiplin yönetmelikleriyle karşı karşıya kalmıştır. Bunun yanında, neoliberal politikaların ülke ekonomisine hâkim olmaya başlamasıyla yalnızca ekonomik aktörler değil üniversite de etkilenmiş, diplomalı işsizliğin artması öğrencileri güvencesizliğe itmiştir. 1980 öncesi toplumsal muhalefetinin temel aktörleri olan sendikalar ve öğrenciler böylece 1990’li yıllarda siyasetin normalleşmesi sürecinde yeniden örgütlenme stratejileri arama yoluna gitmişlerdir. 1991 yılında yeniden açılan DİSK de bu bağlamda öğrenciler arasında örgütlenmeye giderek Türkiye’nin ilk ve şimdilik tek öğrenci sendikası Genç-Sen’in kuruluş sürecini başlatmıştır. 2007 yılında kurulan Genç-Sen öğrencilerin sendika kurmasının önündeki yasal engellere rağmen fiilen varlığını sürdürmüş, eski ve yeni toplumsal muhalefet aktörlerinin bulunduğu yeni bir sendikacılık modeli olarak yerini almıştır. Bu süreçte kendilerine yeni bir ifade alanı bulan öğrenci gençlik Genç-Sen’de bir yandan öğrenci sendikacılığını öğrenirken bir yandan da geleneksel solun eylem yöntemlerini ve söylemlerini kullanmayı sürdürerek kendilerine sendikal alan aracılığıyla yeni bir siyaset yapma alanı açmıştır. Bu açıdan Genç-Sen öğrenci sendikacılığı ve öğrenci gençliğin siyasi eğilimlerini incelemek açısından önemli bir toplumsal muhalefet aktörü olarak ortaya çıkmıştır. Biz de çalışmamızda öncelikle öğrenci sendikacılığının kuruluş sürecine dair sonra da öğrenci sendikacılığına dair yasal düzenlemelerden bahsettik. Daha sonra Genç-Sen’in kuruluşuyla sonuçlanan süreci ve Genç-Sen’in işleyişini inceleyerek bir öğrenci sendikasının Türkiye’de öğrenci sendikacılığının, toplumsal hareketlerin ve sendika-siyaset ilişkilerinin 4 yıllık zaman dilimi içerisinde nasıl dönüştüğünü anlamaya çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Sendikacılık, Toplumsal Hareketler, Sendika-Siyaset İlişkileri, Öğrenci Sendikacılığı, Öğrenci Gençlik

ABSTRACT

The military coup of 12 September 1980 had many impacts on higher education and social movements in Turkey. The trade union movement had been damaged because of the legal regulations and restrictions and the closure of many unions and arrestment of most of the trade union activists. Students found themselves confronted with new discipline rules with the foundation of the Council of Higher Education and the restriction of scientific and administrative liberties in universities. In addition to this, the acceleration of the neoliberal economic policies in the country had effected not only the actors of the economic sphere but also the University. The students were pushed into precarity finding themselves faced to unemployment after graduation. Thus, trade unions and the students, major actors of the social protests before the 1980s, started to search for new organization and mobilization strategies in the 1990s by the normalization of the political life. The Confederation of Progressive Trade Unions, DİSK, refounded in 1991, triggered the process of the foundation of the first and till today the only student union in Turkey, Genç-Sen. Genç-Sen, founded in 2007, managed to continue its activities in spite of the legal interdictions in front of the foundation of a union by students and took its place as a new model of trade unionism where the collective action cultures of traditional and new social protest actors meet. Thus, the student youth has opened itself a new place to make politics through the trade unions' sphere by adopting the collective action repertoires and discourses of the traditional leftwing activists while learning the student unionism. Therefore, Genç-Sen has become an important social protest actor in order to analyze the student unions and the political tendencies of the student youth. Along our study on Genç-Sen, we aimed to explain firstly of the legal regulations that have effects on the foundation process of the student union. Then, we tried to understand the point where the student unionism, social movements and the relations between politics and trade unions arrived by analyzing the functioning of Genç-Sen in 4 years' time.

Keywords : Trade Unions, Social Movements, Relations Between Trade Unions and Politics, Student Unions, Students, Youth

GİRİŞ

1980 sonrasında bir yeniden yapılanma sürecinin içine giren toplumsal muhalefet aktörleri, 1990 ve 2000'li yıllarda kendilerini yeni örgütlenme ve eylem modelleri arayışı içinde bulmuşlardır (Dorronsoro, 2005). Yükseköğretim Kurulu, üniversite sistemindeki sorunlar, başta harç artışları sebebiyle yükseköğretim yapmanın ekonomik açıdan gittikçe

zorlaşması ve diplomalı genç işsizliğindeki artış gibi nedenlerle memnuniyetsizlikleri artan öğrencilerin örgütlenmesi de bu sürecin bir parçası haline gelmiştir. Bu doğrultuda, yeniden açıldığı 1991'den bu yana sendikal hareket adına bir yeniden yapılanma ve örgütlenme sürecinin içinde bulunan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) bir öğrenci sendikası kurulma sürecini başlatmış ve 2007 yılında Türkiye'nin ilk ve şimdilik tek öğrenci gençlik sendikası Genç-Sen kurulmuştur. Örgüt, hem sendikanın üniversite öğrencileri için yeni bir örgütsel model olması hem de DİSK girişimiyle kurulmuş olması sebebiyle pek çok tartışmaya sebep olmuş, eski ve yeni toplumsal muhalefet aktörlerinin eyleme geçme stratejilerini incelemek açısından önemli bir aktör olarak yerini almıştır. Dolayısıyla işçi sendikacılığı ve 1980 öncesi toplumsal hareketlerinin geleneği 2000'lerde karşımıza Genç-Sen gibi öğrenci gençliğin kendilerini ifade edebileceği yeni bir siyaset yapma alanını çıkarmıştır.

Genç-Sen, ilk aşamada üniversite sisteminin antidemokratik yapısını ve üniversitelerde neoliberal politikaların uygulanmasını protesto eden eylemler düzenlemiş, polis baskısı ve öğrencilerin hükümet tarafından gittikçe marjinalize edilmesinin artmasıyla birlikte, öğrenciler radikalleşmeye ve ülkenin çeşitli siyasi meseleleri etrafında örgütlenmeye başlamışlardır. Bu açıdan Genç-Sen, kuruluş aşamasında "öğrenci işi" yapan bir öğrenci sendikası olarak belirlenen amaçlarından daha farklı bir yere konumlanarak siyasi bir örgüt olmaya doğru yönelmiştir. Dolayısıyla Genç-Sen'de hem işçi sendikacılığı ve siyaset ilişkisini, hem de öğrenci sendikacılığı ve siyaset ilişkisini gözlemleyebilmek mümkündür. Biz de çalışmamız boyunca Türkiye ve dünya ölçeğindeki dönüşümlerin mikro düzeyde neden ve nasıl bir öğrenci sendikacılığı ortaya çıkardığını ve bunun sendikacılık ve öğrenci gençlik için ne ifade ettiğini anlamaya çalışacağız.

Bu bağlamda, öncelikle 2000'lerde öğrenci olmanın ne anlama geldiğini ve sendikacılığın ne durumda olduğunu inceleyip, öğrenci sendikacılığının temellerinden bahsedeceğiz. Daha sonra Genç-Sen'in kuruluş sürecini, söylem ve eylemlerini, taleplerini ve bugün geldiği noktayı analiz ederek Genç-Sen'in Türkiye'de öğrenci gençliğin 1980 sonrasında kendilerine yeni siyaset yapma alanları açma arayışındaki yerini anlamaya çalışacağız. Bu amaçla Şubat-Mart 2011'de İstanbul'da bir saha çalışması yürüttük. Araştırmamız boyunca yaşları 19 ile 27 arasında değişen 3'ü Genç-Sen Merkez Yürütme Kurulu üyesi, 7'si kadın ve 5'i erkek 12 Genç-Sen'li öğrenci ve Genç-Sen'in kuruluşunda rol oynayan DİSK Uluslararası İlişkiler, Araştırma, Basın ve Halkla İlişkiler ve Örgütlenme Bölümleri sorumlularıyla ortalama bir buçuk saat süren görüşmeler yaptık. Çeşitli toplumsal

hareketler teorileri ve Türkiye’de sendika-siyaset ilişkileriyle ilgili temel kaynaklar da çalışmamız boyunca bize rehberlik etti.

2000’lerde öğrencilik ve sendikacılık

1982 Anayasası’yla sonuçlanan askeri darbe sürecinde pek çok yasal düzenleme yapılmış, yeni bir Yükseköğretim Kanunu, Sendikalar Kanunu ve Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu çıkarılmıştır. Her türlü eylem ve örgütlenmenin önüne kısıtlamalar getirilmiş, anayasal ilkeler vatandaşların hak ve özgürlüklerinin değil, ödev ve sorumluluklarının altını çizer hale gelmiştir. 1990 ve 2000’li yıllar boyunca Avrupa Birliği’ne uyum yasaları dâhilinde yapılan değişikliklere rağmen fiili yasaklar varlığını sürdürmüştür. Dolayısıyla 1980 öncesinin yükselen toplumsal hareketlerinden çıkan öğrenci hareketi ve sendikal hareket, 1990 sonrasında kendini yeniden yapılandırmaya ihtiyaç duymuştur. Bu bağlamda Türkiye’de öğrenci sendikacılığının oluşumunu anlayabilmek için öncelikle 2000’lerde sendikaların içinde bulunduğu durumu, özellikle DİSK ekseninde, ele alarak daha sonra üniversitelerin anti-demokratik yapısı ve neoliberal ekonomik düzenlemeler sonucunda öğrenciliği inceleyeceğiz. Genç-Sen’in kuruluşu, işleyişi ve geldiği noktayı analiz etmeye geçmeden önce ise öğrenci sendikacılığının ne ifade ettiğinden kısaca bahsetmek faydalı olacaktır.

Yükseköğretimle İlgili Yasal Düzenlemeler

1980 sonrasında yükseköğretimi etkileyen faktörleri üniversitede bilimsel ve idari özgürlüklerle ilgili faktörler ve ekonomik faktörler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Bu bağlamda YÖK Kanunu’ndan ve neoliberal politikaların üniversite üzerindeki etkisinden bahsetmek önemli görünmektedir.

1981 yılında yürürlüğe giren Yükseköğretim Kanunu’nu incelerken görülmesi gereken iki nokta vardır. Bu noktada İlhan Tekeli, yasanın oluşum sürecine dikkat çeker (Tekeli, 2010). “Gencay Şaylan çalışmaları sırasında komisyona üç kaygının egemen olduğunu söylemektedir. Bunlar; ideolojik denetimin sağlanmasıdır. Bu nedenle YÖK Yasası Taslağında üniversitenin ideolojik denetimine ağırlık verilmiştir. Tek tip eğitim amacı doğrultusunda Harp Okulu bir model oluşturmuştur. Bu nedenle taslakta Harp Okulu benzeri tepeden atamalı bir sistem getirilmiştir. Politikacıların kararlarından etkilenmeyen bir sistem oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu nedenle hazırlanan taslakta üniversite siyasi iktidar dışında tutularak devlet başkanına bağlanıyordu” (Tekeli, 2010 : s. 206, 207). Üniversite yönetimi ve özerklik meselesi üniversitelerin bilimsel ve idari denetimi açısından önemlidir. 2547 sayılı YÖK Kanunu’na göre üniversite rektörleri üniversitelerde yapılan ön seçimde en yüksek oyu

alan üç aday arasından cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Üniversitelerdeki bu ön seçimde öğrenciler, asistanlar, yardımcı doçentin altındaki öğretim görevlileri ve idari personel dışında bırakılmıştır.

Bunun dışında üniversitelerdeki bilimsel ve idari özgürlükleri etkileyen bir başka hukuki kaynak da 1982 Anayasası'dır. 1961 Anayasası'nda hem bilimsel hem idari özerklikleri tanınan üniversiteleri 1982 Anayasası'nda yalnızca bilimsel özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliği olarak tanımlanmıştır (Tekeli, 2010: s. 227). 1961 Anayasası'yla güvence altına alınan öğretim üyelerinin ve asistanlarının bir siyasi partiye üye olma özgürlüğü 1982 Anayasası'nda yer almamıştır. Disiplin yönetmeliği de yeniden düzenlenmiş, okuldan uzaklaştırma, soruşturma, okuldan atılma gibi yaptırımlar öğrencilerin eylemliliklerini yavaşlatma amacı taşımıştır.

Üniversite üzerindeki baskıyı etkileyen diğer bir faktör ise ekonomik faktördür. Öncelikle vakıf üniversitelerinin yolu 1982 Anayasası'yla açılmış, önceden yalnızca devlet tarafından kurulabilen üniversiteler artık vakıflar tarafından da kurulabilecektir (Tekeli, 2010: s.227). Vakıf üniversitelerinin açılmasıyla öğrenciler arasındaki eşitsizlikler daha da artmış, bunlara harçlar, barınma, beslenme ve ulaşım masrafları da eklendiğinde öğrenciler ekonomik açıdan zor duruma düşmüştür. 2000'li yıllara gelindiğinde ise Bologna Sürecinin üniversiteler üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Avrupa Birliği'nin ortak yükseköğrenim projesi olan Bologna Süreci 1999 yılında başlamıştır (YÖK, <http://bologna.yok.gov.tr/?page=yazi&i=3>, 25.11.2012). Üniversiteye “performans, kalite geliştirme, yönetim, işgücü” gibi neoliberal ekonominin hâkim kavramlarını sokan Bologna süreci bu açıdan üniversitelerin ekonomiyle bütünleşme sürecini hızlandırmıştır (Kılıç, 2011). Öğrencilerin ücretsiz işgücü olarak kullanılmalarının önünü açan stajlar ve meslek yüksekokullarına verilen önemin artması gibi noktalar öğrencilerin güvencesizliklerini arttırmış, diplomalı işsizliğin artışı ise bu güvencesizliği sağlamlaştırmıştır. Taner Timur bu bağlamda 1995 yılında dönemin YÖK başkanı Kemal Gürüz'ün, TÜSİAD'ın desteğiyle hazırladığı Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim, Bilim ve Teknoloji Raporu'ndan bahseder (Timur, 2000). “Yazarlara göre çağdaş üniversite “modern işletmecilik teknikleri ile yönetilen bir kurum” (s.146) olarak düşünülmelidir ve “Pazar ekonomisine”, “arz ve talep koşullarına” uymak zorundadır. Yetiştirilecek öğrenci tipi açısından ise “bilgi toplumu ve küreselleşme sürecinin gerektirdiği insan gücü profili” gündemdedir (s.29).” (Timur 2000: 353).

Timur'a göre “Üniversiteler sorunu toplumsal sınıflar ve siyasal iktidar sorunudur. Gerçek anlamıyla halk sınıflarına dayanan ve bunların hizmetinde olan bir iktidar yapısı

kurulmadıkta demokratik, özgür ve yaratıcı bir üniversite de bekleyemeyiz.” Bu bağlamda öğrencilerin içinde bulunduğu durum toplumsal hareketler ve örgütlenmelerin genelinin içinde bulunduğu durumla iç içedir. Bir örgütlenme modeli olarak öğrenci sendikası da bu iki alanın birbiriyle ilişkilerinin kristalize olmuş hali olması açısından yalnızca üniversitelerle değil sendikacılığın gelişimiyle de bağlantılıdır.

Sendikacılıkla İlgili Yasal Düzenlemeler

1960 ve 1970’li yılların toplumsal hareketler ve eylemlilikler açısından temel aktörlerinden biri sendikalardır. 15-16 Haziran 1970 başta olmak üzere pek çok grev, eylem ve direnişle karşılaşılan bu yıllar boyunca hem sendikalı işçi sayısı yüksektir hem de sendikaların toplumu mobilize etme ve siyasi alana nüfuz etme gücü yüksektir. Ayrıca, 1961 Anayasası’nın ve bu dönemdeki Sendikalar Kanunu’nun da daha özgürlükçü olması sendikaların gücünün artmasının onunu açmıştır (Tanör, 2006). 1982 Anayasası’na ve bu dönemdeki sendikalarla ilgili düzenlemelere bakıldığında ise sendikaların 1980 sonrasındaki yeniden toparlanma sürecinde yeni stratejilere ihtiyaç duymasının sebepleri anlaşılabilir.

1980 sonrası sendikal hareketi ilgilendiren hukuki düzenlemeler başta 1982 Anayasası olmak üzere 2821 sayılı Sendikalar Kanunu ile 2822 sayılı Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu’dur. “Sendikalara 1997’deki Anayasaya Uyum Yasaları yürürlüğe girene kadar geniş kapsamlı siyasi faaliyet yasağı, toplu pazarlık ve grev hakkının kullanılmasını güçleştirici düzenlemeler getirilmiş; bazı işçilerin, bu arada kamu kesiminde sözleşmeli personelin sendikalara üye olmaları yasaklanmış, dolayısıyla sendikalaşmanın kapsamı daraltılmıştır.” (Mahiroğulları: 176, 177).

Sendikalı işçi sayısı gittikçe azalmış, buna karşılık işsizlik, kayıt dışı istihdam, güvencesizlik ve esneklik gitgide artmıştır. Sendikasızlaşma sürecini hızlandıran taşeronlaşma yayılmış, sendikalı oldukları sebebiyle işçilerin isten çıkarılmaya başlanması sendikaların yeniden toparlanması sürecini zorlaştırmıştır. Üye sayıları kısıtlı olan sendikaların bu bağlamda toplumdaki ve siyaset üzerindeki etkileri de zayıflamıştır (Koç, 2010). Hem genel olarak solun ve toplumsal hareketlerin zayıflaması hem de sendikaların önüne koyulan siyasi faaliyet yasakları sebebiyle meclisteki işçi ve sendikacı-milletvekili sayısı da azalmıştır. Bunun yanında 24 Ocak 1980 kararlarıyla başlayan neoliberal politikaların ülke ekonomisinde hızla yaygın paradigma olmaya başlaması sendikal alanı olumsuz etkilemiştir (Koç, 2010: 288). Buna rağmen bu dönemde de gerek bahar eylemleri olsun gerek kamu emekçilerinin sendikal haklarını elde etme süreci olsun pek çok önemli eylem gerçekleşmiştir. 2000’li

yıllarda da sendikalar üzerindeki baskı artmaya devam etmiş, çatışmacı sendikacılık modelinin yerini “uzlaşmacı sendikacılık” ve “toplumsal diyalog” almıştır. Dolayısıyla kitlesel eylem ve etki güçlerinin azalmasından dolayı sendikalar “sendikal kriz”den (Sazak, 2006), çıkmak amacıyla yeni örgütlenme stratejileri arama yoluna gitmişlerdir.

Darbe sonrasında bağlı sendikaları kapatılmış ve sendikacıları tutuklanmış olan DİSK de yeniden faaliyete geçtiği 1991 yılından (Tokol, 1994: 109, 110) itibaren yeni toplumsal kategoriler arasında örgütlenmeyi tartışmaya başlamıştır (DİSK, <http://www.disk.org.tr/default.asp?Page=ContentList&CatId=6>, 25.11.2012).

Bu doğrultuda DİSK, 2000 yılındaki 11. Genel Kurulu’nda işsizler, emekliler, ev kadınları ve gençlik gibi grupları örgütlenme kararı almıştır. Dolayısıyla Genç-Sen’in kuruluş süreci hem yükseköğretim alanında hem de sendikal alanda ortaya çıkan krizden çıkmanın yollarını arama stratejilerinin sonucu olarak başlamıştır. Ancak öğrenci sendikası modelinin Türkiye’de öğrenci hareketi açısından yeni bir örgütlenme modeli olması sebebiyle Genç-Sen’in kuruluşu uzun bir hazırlanma ve tartışma sürecinin ardından tamamlanabilmiştir. Bu sebeple öğrenci sendikacılığının yapısından ve gelişiminden bahsetmek, öğrenci gençlik sendikası Genç-Sen’in nasıl hem emek-sermaye çelişkisi, hem sendika-siyaset ilişkisi, hem de öğrenci hareketiyle ilgili bir örgütlenme olduğunu anlayabilmek için faydalı olacaktır.

Öğrenci Sendikacılığı Nedir?

Türkiye’de 1980 öncesi öğrenci hareketi oldukça güçlü olmasına rağmen adı “öğrenci sendikası” olarak kurulan bir örgütlenme olmamıştır (Kabacalı, 2007). Bu açıdan öğrenci sendikası Türkiye’de öğrenciler için de sendikacılık için de yeni bir örgütlenme modelidir. Öğrenci sendikacılığını anlayabilmek için öncelikle diğer ülkelerdeki örneklerinden ve işlevlerinden, daha sonra da öğrenci sendikacılığının anlamından bahsetmek faydalı olacaktır.

Öğrenci sendikacılığının uluslararası hukuktaki temellerinden kısaca bahsetmek gerekirse öğrenci sendikacılığının kurucu metninin Fransa’da 1946 yılında imzalanan Grenoble Şartı olduğu görülür. Buna göre öğrenci “entelektüel işçi” olarak tanımlanır (UNEF, <http://unef.fr/2011/06/09/la-charte-de-grenoble/>, 25.11.2012). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, ILO sözleşmeleri ve çeşitli uluslararası sözleşmelerde de sendika kurma hakkı yalnızca “çalışanlara” veya “işverenlere” değil “herkese” verilmiştir.

Öğrenci sendikacılığının dünyanın birçok ülkesinde önemli örnekleri vardır. Fransa, gerek öğrenci sendikalarının sayıca fazla ve köklü olması, gerek üniversite düzeyinde ve toplumsal düzeyde etki güçlerinin yüksek olması açısından bu örneklerin başında gelmektedir.

Sayıları birden fazla olan Fransa’da öğrenci sendikaları öğrencilerin gözünde de belirli bir meşruiyete sahiptir (Borella, de la Fourniere, 1957). Kuruluşu ikinci dünya savaşı yıllarına dayanan UNEF (Union Nationale des Etudiants de France, Fransa Milli Öğrenciler Birliği) toplumsal hareketlerin önemli aktörlerinden biri olmuştur (Monchablon, 1983). Üniversitelerin genel meclislerinde öğrenciler arasında her yıl düzenlenen seçimler sonucunda kazandıkları oy oranında temsil yetkisine sahiptirler. Bunun yanında CROUS (Centre Régional des Oeuvres Universitaires et Scolaires, Yükseköğretim Kurumları Bölgesel Merkezi) adlı özerk, öğrenci yurtları, yemekhaneleri ve burslarını yöneten kurumun genel meclisinde de yine öğrenciler arasında yapılan yıllık seçimin sonunda kazandıkları oy oranında temsil hakları vardır (CROUS, <http://www.crous-paris.fr/Actualite.asp?idact=2379>, 25.11.2012). Öğrencilerin sağlık sigortası gibi konularda da söz hakkı olan öğrenci sendikaları toplumsal hareketlerde de önemli aktörlerden biridir. 2005 yılındaki CPE (Contrat de Première Embauché, İlk iş kontratı) eylemlerinde de okulların kapatılmasına kadar giden bir süreçte öğrenci sendikalarının eylemleri tasarıda değişiklikler yapılmasında rol oynamıştır (TF1, <http://lci.tf1.fr/france/2006-03/cpe-unef-compte-facs-mobilisees-4856860.html>, 25.11.2012).

Bu bağlamda öğrencilerin öğrenci olmaktan kaynaklanan sorunlarında muhatap oldukları farklı kurumlarla ilişki kuran öğrenci sendikaları öğrencilerin hak ve taleplerinin taşıyıcısı olmaları açısından önemli görünmektedir. Öğrenci gençlik de gerek üniversite içinde gerek üniversite dışında emek-sermaye çelişkinin içindedir ve sınıfsal eşitsizliklerden derinden etkilenmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin başlı başına bir sınıf olmamaları sendika kuramayacakları veya sendikaya ihtiyaç duymayacakları anlamına gelmemektedir. Bunun yanında Genç-Sen’lilerle görüşmelerimizin birinde altı çizildiği üzere öğrenci sendikaları uzun vadede dolaylı olarak sendikal harekete de katkıda bulunabilmektedir: “Öğrencilik hayatı boyunca sendikalı olan genç, mezun olup iş hayatına girdiğinde sendikal örgütlenmeye aşına olacaktır. Haklarını talep etmeyi öğrenecektir. İşveren olursa da işçi hakları konusunda daha bilinçli olur” (Erkek, 27, Görüşme, İstanbul, 07.03.2011).

Bu çerçevede Türkiye’ye geldiğimizde görmekteyiz ki öğrenci sendikacılığının başlamasının 2007 yılını bulmasının birden fazla sebebi vardır. Sendikal hareketin, DİSK’in, darbe sonrasında yeniden toparlanma süreci, neoliberal politikaların ve iktidar baskısının üniversite üzerinde yerleşmeye başlaması ve öğrencilerin güvencesizlik içinde günlük hak ve taleplerinin artması faktörleri aynı anda gerçekleşerek 2007 yılında hem sendikal alanın aktörlerinin hem siyasal alanın aktörleri hem de akademik alanın aktörlerinin karşılaşmasıyla ortaya çıkmıştır.

Sendikacılık- öğrenci örgütlenmeleri- siyasi partiler üçgeninde GENÇ-SEN

Yeniden faaliyete geçtiği dönemden itibaren DİSK 1990'ların dünyasına ve Türkiye'sine adapte olmak ve gelişmeler doğrultusunda yeni stratejiler belirlemek için çalışmıştır. Siyasal İslam'dan Kürt sorununa, sosyal diyalogdan Avrupa Birliği'ne pek çok konu hakkında tespitler yapıp, nerede duracağına karar vermek amacıyla çeşitli dönemlerde çeşitli kararlar almıştır. (DİSK, <http://www.disk.org.tr/default.asp?Page=Content&ContentId=125>, 15.11.2012). Genç-Sen'in kuruluş sürecini başlatan da DİSK'in inisiyatifi olmuş, öğrenci sendikası daha sonra kendi dinamikleri içinde, öğrencilerin talep ve eğilimlerine ve günün getirdiği imkân ve zorunluluklara bağlı olarak, gelişmeye ve dönüşmeye başlamıştır. Dolayısıyla önce Genç-Sen'in nasıl kurulduğunu anlatıp daha sonra sendikanın eylem repertuarlarının dönüşümünü incelemek faydalı görünmektedir.

Genç-Sen'in Kuruluşu

Bütün genel kurulları boyunca genç işçilerin sorunlarına yönelmeyi önemseyen DİSK 2000 yılındaki 11. Genel Kurulu'nda "Genç İşçiler Dairesi'nin aktif hale getirilmesini ve bu dairenin önümüzdeki dönemde gençlerin (öğrenciler, işsizler, genç işçiler vb.) özel bir örgütlenmesinin (örneğin, gençlik sendikası) oluşturulması hedefiyle çalışmalar yapılmasını" kararlaştırmıştır (DİSK, <http://www.disk.org.tr/default.asp?Page=Content&ContentId=125>, 15.11.2012). Ülkemiz nüfusunun büyük bölümü çocuklar ve gençlerden oluşmaktadır. "gençlik ve sendikal hareket" başlığı altında "Gençlerin ülkenin geleceğinde söz sahibi olabilmeleri için iyi bir eğitime ve istihdam olanaklarına sahip olabilmeleri gerekir. Ancak ülkemizde sosyal devlete yönelik saldırılar nedeniyle gençlerin büyük bir çoğunluğu bu olanaktan yoksundur. Gençlerin büyük çoğunluğuna yeterli eğitim alamamakta, çok azı üniversitelere girebilmekte, büyük bölümü işsizlik tehdidiyle karşılaşmakta, iş bulabilenler ise ağırlıklı düşük ücretli, güvencesiz işlerde çalışmaktadır." tespitini yapan DİSK bu bağlamda Genç-Sen'in temellerini atmıştır.(DİSK, <http://www.disk.org.tr/default.asp?Page=Content&ContentId=125>, 25.11.2012). Ancak Genç-Sen'in kurulması için 2007 yılını beklemek gerekecektir.

Genç-Sen'in kurucu grubuyla yaptığımız derinlemesine görüşmelerden öğrenmekteyiz ki sendikacılarla gençlerin karşılaşmasını ve fiilen kuruluş çalışmalarını başlatan Barışarock Müzik Festivali olmuştur (Erkek, 30, Görüşme, 15.02.2011). Barışarock Müzik Festivali ilki 2003 yılında olmak üzere RocknCoke müzik festivaline alternatif olarak düzenlenmiştir (ntvmsnbc, , <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/454953.asp>, 16.11.2012). DİSK'in Örgütlenme

Dairesi Başkanı'nın ve Genç-Sen'in kurucularının anlattığına göre 2006 yılında Coca Cola tarafından sendika üyesi oldukları sebebiyle işten çıkartılan bir grup işçi Barışarock'a gelir. Burada işçiler onlarla aynı amaç uğruna mücadele eden genç militanlarla karşılaşır ve Genç-Sen'in kurulmasında rol oynayacak olan ilişki ağları örülmeye başlar. DİSK bir gençlik örgütlenmesi için hazırlık çalışmalarını başlatır ve DİSK'te çalışan en genç sendika uzmanları öğrenci sendikacılığının ne olduğunu araştırmaya başlar (Erkek, 30, Görüşme, 15.02.2011).

Çeşitli sol gençlik gruplarına ve siyasi partilerin gençlik örgütlenmelerine yapılan çağrı sonucunda DİSK'in genel merkezinde toplanan gençler bir buçuk yıl süren bir süreç boyunca öğrenci sendikacılığını tartışır. Genç işçilerin de dahil edilip edilmeyeceği, lise öğrencilerinin de sendikaya üye olup olamayacağı, sendikanın amaçları ve talepleri gibi pek çok konunun tartışıldığı toplantıların sonunda 2007 yılında Ankara'da Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde düzenlenen kongrede Genç-Sen Türkiye'nin çeşitli şehirlerinden, üniversitelerinden ve örgütlenmelerinden gelen öğrenciler tarafından Türkiye'nin ilk öğrenci gençlik sendikası Genç-Sen kurulur (dunyabulteni.net, (<http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haberArchive&ArticleID=29689>, 16.09.2012).

Sendikanın amaçları tüzüğün üçüncü maddesiyle "Sendika, insan hakları ve temel özgürlüklerin bütünlüğü içinde, din, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce farkı gözetmeksizin bütün öğrencilerin ekonomik, demokratik, akademik, sosyal, kültürel, hukuksal, anadilde eğitim hakkı, siyasi hak ve çıkarlarını koruyup geliştirmeyi amaçlar." şeklinde belirlenmiştir (<http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haberArchive&ArticleID=29689>, 16.09.2012). Üyelik koşulları ise şöyle anlatılmaktadır; "Sendikaya öğrenci olmak dışında başka bir koşul aranmaksızın herkes üye olabilir. Bu tanım; lise, üniversiteye hazırlanan lise mezunları, lisans, önlisans, yüksek lisans, doktora öğrencileri ve mezun olan öğrencinin 1 yıl süreyle sendikayla ilişkisi isteğe bağlı olarak devam eder. Bunun tek istisnası; bir kesime yönelik ırkçı, cinsiyetçi, homofobik gibi ayrımcı yaklaşımlarda bulunanlar sendikaya üye olamaz, üye ise bu davranışlar üyelikten çıkartma sebepleridir" (Genç-Sen, <http://gencsenbalikesir.blogspot.fr/2009/10/tuzuk.html>, 16.11.2012). Bu bağlamda Genç-Sen kuruluşu itibariyle siyasi aksını aşağı yukarı belirlemiş, öğrenci sendikasının kapsamının sınırlarını insan hakları çerçevesiyle çizmiştir. Bu noktada Genç-Sen'in taleplerini, söylemlerini ve eylem repertuarlarını incelemek açıklayıcı olacaktır.

Genç-Sen'in İşleyişi

Genç-Sen'in hazırlık süreci boyunca öğrenciler harçlar, barınma, ulaşım, beslenme ve YÖK başta olmak üzere öğrencilerin sorunlarının bir özetini çıkarmışlardır. Bu aşamada Genç-Sen'in talepleri de belirginleşmeye başlamış, sendika faaliyete geçer geçmez taleplerinin merkezine YÖK'ü oturtmuş, sesini duyurmaya çalışma yoluna gitmiştir.

Genç-Sen'in eylemlerinin başlangıcı sendika açıldıktan bir süre sonra karşı karşıya kaldıkları kapatma davasını protesto eylemleri olmuştur. İstanbul Valiliği tarafından öğrencilerin "sendika kurma vasfı"na sahip olmamaları sebebiyle öğrenci sendikasının kurulamayacağı öne sürülmüştür. Öğrencilerin sendika kurma hakkının olmadığı iddiasıyla 2008 yılında açılan kapatma davası 2012 yılında Genç-Sen'in kapatılmasıyla sonuçlanmıştır. Ancak Genç-Sen hem kapatma davası sürecince hem de kapandıktan sonra "Susma haykır, sendika haktır" ve "Boşuna kapatma Genç-Sen sokakta" sloganlarıyla eylemlerine devam etmiştir. DİSK de Genç-Sen'e açılan kapatma davasına karşı basın açıklama yapmış, bu süreçte Genç-Sen'in yanında yer almıştır (DİSK, <http://www.disk.org.tr/default.asp?Page=Content&ContentId=553>, 26.11.2012).

Genç-Sen'in eylemlerinin bir kısmını sıralamak öğrenci sendikacılığın başlangıcını ve daha sonra geldiği noktayı açıkça görüp kıyaslamak açısından faydalı olacaktır. Genç-Sen, "İzmir, Eskişehir, Aydın, Sakarya, Hatay, İstanbul ve Ankara'da ulaşım, İzmir ve Kocaeli'de yemekhane ücretleri, İstanbul ve İzmir'de yurt sorunuyla ilgili eylemler düzenlemiştir. Nisan 2010'da Eskişehir'de Anadolu Üniversitesi'ne video kameraların yerleştirilmesine karşı eylem düzenlemiştir. Üniversite sınavı hakkında patlak veren şifre skandalının üzerine ÖSYM'ye karşı liselilerle dayanışma göstermiş, öğrencilerin ücretsiz işgücü olarak sömürülmesine sebep olan stajyerlik konusuyla ilgilenmiş, genç diplomalı işsizliği konusunda panel düzenlemiş, çeşitli üniversite kampüslerinde konu hakkında bilinçlendirme yapma amacıyla standlar kurmuşlardır. 2009 yılında İstanbul Üniversitesinde dönemin DİSK başkanı Süleyman Çelebi'nin de davetli olduğu "Emek Haftası"ni organize etmiş, Okan Üniversitesi'nde de "1968 yılından günümüze Türkiye'de öğrenci hareketi" konulu bir panel düzenlemiştir." (Erdoğan, 2012: s. 226). Bunların yanında YÖK'ün kuruluş yıldönümü olan 6 Kasım'larda farklı şehirlerdeki farklı üniversitelerde eşzamanlı eylemler düzenleyen Genç-Sen'liler bir yandan da üniversitelerde tanıtım ve öğrencileri sendikaya üye yapma amacıyla standlar açmışlardır (Genç-Sen,

http://www.gencsen.org/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=22&Itemid=50, 23.11.2011).

Ancak Genç-Sen'in eylem ve söylemleri zamanla öğrencilerin günlük ve öğrencilikten kaynaklanan sorunlarından daha geniş alana yayılmıştır. Genç-Sen'liler 2010 yılından itibaren daha yoğun olmak üzere Kürt sorunundan tutuklu öğrencilere, AKP hükümetinin politikalarından işçi sorunlarına farklı konular etrafında eylemler düzenlemişlerdir. “Nesih Taşkın ve Şerzan Kurt'un ölümleri, Genç-Sen'lilerin Tayyip Erdoğan'ı protesto etmek amacıyla gitmekte oldukları Erzurum yolunda durdurulmaları ve sayıları git gide artan tutuklu öğrencilerin durumları örgütün daha da radikalleşmesine sebep olmuştur. “Faşizme karşı omuz omuza”, “Ferman AKP'ninse üniversiteler bizimdir.”, “Üniversiteler bizimdir, bizimle özgürleşecek” gibi sloganlar “Faşizmi döktüğü kanda boğacağız.”, “Anaların öfkesi, katilleri boğacak”, “Yaşasın işçi dayanışması, yaşasın Türk ve Kürt halklarının kardeşliği” “Yaşasın devrimci dayanışma” sloganlarına dönüşmüştür. 16 Mart'ta, 16 Mart Katliamı ile Halepçe Katliamını anma etkinlikleri düzenlemişlerdir” (Erdinç, 2012: s.229). Aralık 2010'daki Dolmabahçe'de öğrencilerin karşı karşıya kaldığı polis şiddeti, hem Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın hem de Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün üniversitelerin sorunlarının tartışılacağı toplantılarda öğrencileri dahil etmemesi ve eylem yapan öğrencilerin AKP hükümeti tarafından ve medyada “terörist” olarak aktarılmaları Genç-Sen'lilerin ve muhalif öğrenci gençliğin marjinalize olmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda Genç-Sen, siyasetin bir aktörü haline gelmiş, diğer gençlik örgütlenmeleriyle birlikte ortak basın açıklamalarının altına imza atmış, Dolmabahçe olaylarından sonra TBMM'de bir grup CHP milletvekili ve Kemal Kılıçdaroğlu'yla görüşmüştür (Genç-Sen, http://www.gencsen.org/index.php?option=com_content&task=view&id=482&Itemid=50, 07.06.2011).

Genç-Sen'in 2010-2012 döneminde yaptığı eylemleri incelediğimizde görülmektedir ki siyasi alanın kutuplaşmaya başlaması, gençlerin ve her türlü toplumsal muhalefet hareketlerinin devlet tarafından marjinalize edilmesi ve baskıya uğraması Genç-Sen'in YÖK karşıtı eylemlerde veya hükümet karşıtı eylemlerde aktif rol olarak diğer gençlik örgütlenmeleriyle ortak basın açıklamaları yapabilmelerini sağlamıştır (Genç-Sen, <http://kampusgazetesi.net/kampusgundem.html>, 26.11.2012). Bu bağlamda “öğrenci işi” yapmaya da daha fazla yönelmeye başlayan Genç-Sen formasyonu hakkında ilgili eylemler yapmış, tutuklu öğrencilerle dayanışma konseri düzenlemiş, harçların ikinci öğretimde kaldırılmamasının doğurduğu eşitsizliği protesto etmiş, yeni eğitim-öğretim dönemiyle birlikte yemekhane ücretleri ve ulaşım başta olmak üzere üniversitelerin ticarethanelere

dönüşmeye başlamasına karşı çıkmıştır (Genç-Sen, <http://kampusgazetesi.net/kampusgundem.html>, 26.11.2012).

Görülmektedir ki öğrenciliğe dair sorunlarla ilgilenme amacıyla kurulan Genç-Sen zamanla ülke gündeminden ve politikardan etkilenecek söylem ve eylemlerinin içeriğini dönüştürmüştür. Ancak sonrasında yine öğrencilerin sorunlarına eğilerek 2011 ve 2012 yılları boyunca eğitim sisteminin antidemokratikliği ve kapitalizmle eklemlenmesi başta olmak üzere öğrencilerin sorunları üzerine eylemler yapmıştır. Bu açıdan Genç-Sen korporatist öğrenci sendikacılığı ile siyasi bir örgütlenme arasında kendine özgü melez bir öğrenci sendikacılığı ortaya çıkarmıştır. Burada rolü olan başka bir faktör de Genç-Sen’li gençlerin aynı anda halihazırda çeşitli sol gençlik grubu ve siyasi partilerin gençlik örgütlenmelerinde siyaset yapan veya çeşitli toplumsal hareketlerin içinde yer alan aktivist gençlerden oluşuyor olmasıdır. Genç-Sen’lilerle yaptığımız görüşmelerden yola çıkarak söylemek gerekir ki bu durum zaman zaman sendikaların örgütlenme ve eyleme geçmesinde sıkıntı ve tıkanmalar da yaratmıştır : “Herkes kendi siyasetinin çoğunluk olmasını istiyor. O zaman da Genç-Sen olarak değil o siyasetin kararlarına göre karar verilsin istiyorlar. Öyle olunca farklı siyasi görüşlerin ve partilerin tartışmaları toplantılarda konu oluyor” (Kadın, 21, Görüşme, 02.03.2011).

Bu bağlamda Genç-Sen’in ve dönüşmesinin Türkiye’deki sol gelenekle, sendikacılıkla ve öğrenci gençliğin siyasi eğilim ve siyaset yapma alanlarıyla nasıl yakından ilişkili olduğunu anlamak amacıyla Genç-Sen’in geldiği noktayı ve melez örgütlenmesinin içerik ve sonuçlarını tartışmak faydalı olacaktır.

Genç-Sen’in Geldiği Nokta ve Geleceği

1980 darbesiyle siyasal alandan uzaklaştırılan gençler, 1980 sonrasında kendilerini ifade etmek ve siyaset yapmak amacıyla farklı yollar aramaya gitmiştir. Çeşitli partilerin siyasi kolları veya toplumsal hareketlere katılan gençler bu dönemde apolitik olmakla suçlanmışlardır. Demet Lüküslü gençlerin siyasi partilere katılımının zayıfladığını, siyasetle ilgilenmediklerini, siyaseti kirli ve yozlaşmış görüyor olduklarını belirterek gençlerin apolitik olmalarının aksine bu sebeplerle siyasetten uzak kaldıklarını öne sürer (Lüküslü, 2005). Bu durumda apolitizmi “aktif” ve “pasif” olmak üzere ikiye ayırır ve 1980 sonrası gençliğin siyasetle ilgilenmeyen, dünya meselelerini anlamayan, ülkelerinde olan biteni umursamayan bir “pasif apolitizm” içinde olmaktan ziyade bilerek, bu döneme kadar gördükleri veya duydukları siyasete olan tavırları sebebiyle bir “aktif apolitizm” içinde olduklarını söyler (Lüküslü, 2005). Genç-Sen’e baktığımızda ise Genç-Sen’lilerin herhangi bir apolitizm içinde

olmadığını, 1980 öncesinin politizasyonunu devam ettirdiklerini görüyoruz. Nitekim Genç-Sen'liler hem eylem repertuarları hem de söylem düzeyinde 1960 ve 1970'li yılların, Dev-Genç, basta olmak üzere gençlik hareketlerine benzemekte ve Deniz Gezmiş, Mahir Çayan gibi o dönemin gençlik liderlerine göndermeler yapmaktadır (etha, <http://www.etha.com.tr/Haber/2012/03/31/genclik/tutuklu-ogrenciler-icin-bulustular/>, 25.11.2012).

Yaptığımız saha çalışması boyunca gözlemlenmiştir ki bireysel düzeyde de 1980 sonrasının “apolitik, bilinçsiz, saygısız” şeklinde çizilen gençlik portresinden daha farklı bir tarza sahiptir. Gençlerin siyasete olan güvenlerinin kalmadığıyla ilgili olarak da Genç-Sen'lilerin iktidar mücadelesinden veya 1980 öncesi döneminin siyasi oluşumlarından kopmadığı ve onlara olan inançlarını kaybetmedikleri görülmektedir. Bu bağlamda Genç-Sen'lilerin 1980 öncesinin gençlik hareketlerinin özelliklerini taşıyan bir gençlik olduğu görülmektedir.

Genç-Sen'lilerin kimliklerinin ve siyasi akslarının belirlenmesinde hem kuruluş sürecinin hem de 1980 sonrasında da 1980 öncesinin siyasi oluşumlarında aktivist olan öğrenci gençlerin eylem repertuarlarının etkili olduğu görülmektedir. Nitekim Genç-Sen'in kuruluş sürecinde 1970'li yılların toplumsal hareketlerinin en önemli aktörlerinden DİSK'in, öğrenci sendikasının kuruluş çağrısının yapıldığı sol örgütlenmelerin ve Öğrenci Koordinasyonu dâhil olmak üzere 1980 ve 1990'li yılların öğrenci hareketlerinde yer almış olan kuşaklar rol oynamıştır. Sonrasında da gerek Genç-Sen'in hazırlık toplantılarına gerek Genç-Sen faaliyetlerine katılanlar yine geleneksel sol örgütlenmelerin genç aktivistleri olmuştur. Dolayısıyla Genç-Sen “yeni” bir öğrenci örgütlenmesi modeli olmasına rağmen “eski” toplumsal hareketlerin de özelliklerini taşıyarak kendine özgü, melez bir öğrenci sendikacılığı örneği ortaya çıkarmıştır.

Bu bağlamda Türkiye'deki bu ilk öğrenci sendikacılığı örneğini Genç-Sen'in hem yeni hem de geleneksel toplumsal hareketlerinin özelliklerini taşıması ve bu dönemin siyasi konjonktürünün gerektirdiği zorunluluklar şekillendirmiştir. Genç-Sen korporatist bir anlayışla “öğrenci işi” yapmanın sınırları içinde kalmamış, öğrenci sendikacılığının tanımını geniş yorumlama yoluna gitmiştir. Ancak görülmektedir ki gençlerin Genç-Sen'i siyaset yapma alanı olarak algılama meselesi her zaman olumlu sonuçlar doğurmamış, Genç-Sen karar alma ve kitleselleşmekte sorunlar yaşamıştır. Burada saha çalışmamız boyunca Genç-Sen'lilerle yaptığımız görüşmelerden Genç-Sen'in iç işleyişiyle ilgili pek çok çıkarım yapmak mümkündür. Genç-Sen'in karşılaştığı birinci zorluk herhangi bir örgüte üye olmayan “bağımsız” öğrencileri sendikaya üye yapmakta çıkmıştır. İkinci sorun ise farklı sol

fraksiyonlardan gelen aktivist gençlerin sendika içinde hâkim olmaya ve Genç-Sen'in faaliyetlerini üye oldukları siyasi örgütlenmelerin faaliyetlerine doğru genişletmeye çalışmaları olmuştur.

Genç-Sen, toplantılarına sendikayı üniversite standlarında gördüğü için gelen veya yalnızca öğrenciliğinden kaynaklanan gündelik sorunlarıyla ilgilenen öğrencileri bünyesinde tutmakta zaman zaman zorluk çekmiştir: “Benim CHP’li bir arkadaşım vardı, bir keresinde toplantılardan birine gelmişti benimle beraber. Ama sonra toplantılarda herkesin örgütlü olduğunu görünce bir dahaki toplantıya gelmedi. Öğrencilerin sorunlarıyla ilgileniyor diye gelmişti ama sonra siyasi konuların tartışıldığını görünce istemedi sonraki toplantıya gelmek.” (Kadın, 21, Görüşme, 02.03.2011). “Yeni öğrenciler geliyor aslında, örgütsüz öğrenciler ama sonra kalmıyorlar. Genç-Sen’in içinde daha fazla örgütsüz öğrenci olması lazım ama öyle olmuyor.” (Erkek, 20, Görüşme, 02.03.2011). Aktivist gençler sendikayı bir üye kaynağı olarak görmüş ve bu öğrencileri kendi siyasi örgütlerine üye yapmak için çalışmış, siyasetle doğrudan ilgilenmeyen öğrenciler veya Genç-Sen’li siyasi aktivist gençlerle fikir ayrılıklarına sahip öğrenciler Genç-Sen içinde bulunmaktan çekinmiştir. Dolayısıyla Genç-Sen kendine özgü bir öğrenci sendikacılığı modeli ortaya çıkarırken sorunlarla karşılaşmış, eylem repertuarları, söylemleri ve öğrenci sendikacılığı anlayışları zamanla dönüşmüş ve şekillenmiştir.

Bu noktada Genç-Sen'in sorunlarıyla ilgili de Genç-Sen'in içinde anlaşmazlıklar vardır. Bir Genç-Sen’li “Neden örgütsüz öğrenciler de gelsin diye bekliyoruz ki. Öğrenciler örgütsüz olmamalı, herkes örgütlenmeli. Gençleri siyasetten korkuttular, evlerinde otursunlar sokağa çıkmasınlar istediler. Genç-Sen’de de örgütlülük bilinci kazandırmak önemlidir” (Erkek, 27, Görüşme, 07.03.2011) sözleriyle Genç-Sen'in öğrenci gençliğin siyasi bilinç kazanması ve örgütlenmesi açısından önemli olduğunu savunarak Genç-Sen'in siyaset yapma alanı olarak bütün öğrencilere seslenebilecek bir oluşum olarak görmekteyken, başka bir Genç-Sen’li ise “Öğrencilikten kaynaklı sorunlar yaşayan sağcı bir öğrenci de gelmelidir Genç-Sen’e. Örgütsüz öğrenciler de gelebilmelidir” (Erkek, 20, Görüşme, 02.03.2011) diyerek Genç-Sen'in “bağımsız” veya başka sol fraksiyon veya siyasetlerden gelen öğrencileri de kapsamasının önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda Genç-Sen öğrenci sendikacılığının öğrenilme sürecinde solun eylem repertuarlarını yeniden üretirken solun sorunlarını da yeniden yaşamakta ve öğrenci sendikacılığının Türkiye’deki ilk örneği olmanın zorluklarıyla karşı karşıya kalmaktadır.

Dolayısıyla, geleneksel ve “eski” toplumsal muhalefet aktörlerinin varlığı Genç-Sen’in örgütlenmesi ve farklı bir gençlik olarak kendini ortaya koyabilmesi açısından hem bir avantaj hem bir engel olmuştur. Önceden bir siyasi parti veya derneğin militanı olan öğrenciler sendikanın içinde hem öğrenci kimlikleriyle hem de siyasi aktivist kimlikleriyle var olmaya çalışırken sendikanın talep ve söylemlerini şekillendirmeye başlamıştır. Belirli bir örgütlenme tecrübesine sahip öğrenci gençlerin eylemleri Türkiye’de ilk kez “öğrenci sendikası” adıyla bir örgütün yasal engellere rağmen fiilen yerleşmeye başlamasını sağlamıştır. Ancak bu durum zamanla sendikanın bütün öğrencileri kapsayan ve hepsine seslenen bir yapı kazanmasının önüne geçmiş, farklı siyasetlerden gelen öğrencilerin anlaşmazlıkları ise sendikanın karar alma mekanizmalarını tıkayacak ve daha önce herhangi bir siyasi örgüte üye olmayan öğrencilerin sendikaya ve eylemlerine katılmalarına engel olacak boyutlara ulaşmıştır.

Görülmektedir ki Genç-Sen hem kurumsal hem de yapısal açıdan pek çok sorunun içine düşmüştür. DİSK inisiyatifiyle kurulmuş olmasında dolayı öğrencilerin içinden gelen bir hareketin ürünü olmadığı dolayısıyla eleştirilmiştir. Farklı sol siyasetlerden gelen öğrencilerin Genç-Sen’e dahil olamamaları veya onların da aralarında anlaşmazlığa düşmeleri sebebiyle Genç-Sen öğrenci sendikası olarak kitleleşip bu alana hakim konuma gelememiştir. Bunların yanında Genç-Sen hukuki engeller ve siyasi baskılarla da karşı karşıyadır. Gençlikten ve öğrencilikten kaynaklanan güvencesizlik, 1980 sonrasında siyasetin “tehlikeli” bir alan olarak görülmeye başlanması dolayısıyla gençlerin bir bölümünün sendikaya üye olmaktan çekinmesi ve öğrenci sendikasının ne olduğunun anlaşılması gibi yapısal sorunlar Genç-Sen’in kendini kabul ettirebilme sürecini zorlaştırmıştır.

Ancak altını çizmek gerekir ki Genç-Sen’in karşılaştığı bu kurumsal ve yapısal sorunlar Genç-Sen’in sendikal alan, üniversite alanı ve siyasal alanda yok olmasına sebep olacak kadar ciddi olmamış, Genç-Sen mahkemenin verdiği kapatma kararında sonra da içinde bulunduğu sorunlara rağmen eylem ve söylemlerini dönüştürmeye ve oluşturmaya devam etmiştir. Genç-Sen bu bağlamda internet sitesini güncellemiş, facebook ve twitter başta olmak üzere sosyal medyada da kendine yer açmıştır (Genç-Sen, <http://kampusgazetesi.net/>, 25.11.2012). Genç-Sen zaman içinde kendine özgü bir öğrenci sendikacılığı modeli ortaya çıkarmakta, talep ve eylem repertuarlarını sürekli olarak yenilemektedir. Bu bağlamda siyasal alan ile sendikal alan arasındaki sınırların geçirgenliği ve aralarındaki dengenin hassasiyeti belirleyici gözükmekte, Genç-Sen bir sendika olarak siyasal alana göre özerk bir konuma yerleşmek ile sendikal alandaki yerinden siyasal alana doğru geçmek arasında sürekli bir seçim yapmakta ve kendini yeniden tanımlamaktadır.

SONUÇ

Görülmektedir ki sokak eylemlerinin ve radikalleşmenin ön planda olduğu sol harekette Genç-Sen de “öğrenci işi”nin sınırları içinde kalmamıştır. Bunun yanında siyasal mücadele ile sendikal mücadelenin birbirinden ayrılmaz mücadeleler olduğu da görülmektedir. Üniversitenin içine yerleşen devlet baskısı ve neoliberal ekonomi uygulamalarıyla birlikte üniversite alanı da bu iki alandan ayrı düşünülemez haldedir. Dolayısıyla Genç-Sen’liler de öğrenci sendikacılığını daha geniş şekilde tanımlayıp DİSK’in geleneğinin getirdiği sendikacılık modeline yakın bir noktaya yerleşmeye çalışmıştır. Ancak bu durumun ortaya çıkardığı sorunlar da olmuş, Genç-Sen’in kitleselleşebilmesi ve eğitim alanında herkesin gündemine girebilmesi uzun ve zorlu bir süreç olarak karşımıza çıkmıştır. Bu bağlamda 1980 sonrasında siyasal alandan uzaklaştırılmaya çalışılmakta olan gençler Genç-Sen’i de bir siyaset yapma alanı olarak kullanmakta, öğrenci sendikacılığının içeriğini buradan yola çıkarak oluşturmaya çalışmaktadır. Oysaki diğer sol siyasi gençlik örgütlenmelerinin aksine Genç-Sen, kaynaklarının büyük bir bölümünü eğitim alanına veya genç işsizliği, genç işçilerin sorunları veya öğretim görevlileri ve asistanların güvencesizliği ve gençlik üzerine yoğunlaştırılabilir potansiyeline ve avantajına sahiptir. Bu doğrultuda uzun dönemde bütün sendikal hareket güçlenebilecek, sendikasızlaştırma ve güvencesizlik gibi sorunlara karşı farklı sektörler ve farklı kuşaklar birlikte eylemler düzenleyebileceklerdir.

Genç-Sen, öğrenci sendikacılığının öğrenilmesi yolunda ve eğitim alanında da sendika ile siyaset ilişkisinin, siyasi bağlamın ve ekonominin ne kadar iç içe ve belirleyici olduğunun görülmesini sağlamıştır. Öğrenci gençlik üzerindeki baskıların sürdüğü, gençlerin kendilerine yeni siyaset alanları açmaya çalıştığı, neoliberal ekonomi politikalarının hâkim olmaya başladığı ve üniversitelerin yapısının bilimsel ve idari özgürlükleri sağlamaktan uzak olduğu bir bağlamda Genç-Sen 2000’lerde öğrenci hareketleri ve sendikacılığın dönüşümünün ve siyasete eklenmesinin incelenmesi için önemli bir aktör olarak görülebilir. Dolayısıyla görülmektedir ki Genç-Sen’in işleyişini, sorunlarını, engellerini ve potansiyelini incelemek hem gençlik hem sendikacılık sosyolojisi üzerine analiz yapma ve örgütlenme stratejileri geliştirme yolları üzerine çözüm arama olanağı sunabilmektedir.

KAYNAKÇA

BARIŞAROCK: KARŞI FESTİVAL’DE 6. yıl, 13.08.2008,
<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/454953.asp>, 16.11.2012.

BORELLA, François, DE LA FOURNIERE, Michel (1957), *Le syndicalisme étudiant*, Paris : Seuil.

BOURDIEU, Pierre, Passeron, Jean-Claude (1964), *Les héritiers : les étudiants et la culture*, Paris : Les éditions de Minuit.

COSKUN, Mustafa Kemal, « Süreklilik ve Kopuş Teorileri Bağlamında Türkiye’de Eski ve Yeni Toplumsal Hareketler », *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 61-1.

CROUS, <http://www.crous-paris.fr/Actualite.asp?idact=2379> (25.11.2012).

DİSK, *DİSK 11. Genel Kurul kararları*, 2000, <http://www.disk.org.tr/default.asp?Page=Content&ContentId=125> (15.11.2012).

.....*Genç-Sen’e kapatma davası açıldı*, , <http://www.disk.org.tr/default.asp?Page=Content&ContentId=553>, 26.11.2012 (26.11.2012).

DORRONSORO, Gilles (der.), *La Turquie conteste : mobilisations sociales et régime sécuritaire*, Paris, CNRS, 2005.

ERDİNÇ, Işıl, « 1980 Sonrası Türkiyesinde Sendikal Haklar ve Eğitim Hakkının Savunulması Alternatif Bir Örgütlenme Modeli Olarak Öğrenci Gençlik Sendikası Genç-Sen », *IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 2012.

GENÇ-SEN, *Genç-Sen Tüzük*, <http://gencsenbalikesir.blogspot.fr/2009/10/tuzuk.html>, (16.11.2012).

....., *Neler yaptık?*, Genç-Sen, http://www.gencsen.org/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=22&Itemid=50, (23.11.2011).

....., *Haberler*, Genç-Sen, <http://kampusgazetesi.net/kampusgundem.html>, (26.11.2012).

KABACALI, Alpay (2007), *Türkiye’de Gençlik Hareketleri*, İstanbul : Güner Yayınları.

KILIÇ, Zübeyde, « Neoliberal Yükseköğretim politikaları karşısında nitelikli eğitim hakkı savunusu » in. « Eğitim ve Özgürlük. Genç ve Üniversiteli olmanın dayanılmaz zorlukları », *Güncel Hukuk*, 02/2011, no. 2-86.

KOÇ, Yıldırım (2010), *Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi Osmanlı’dan 2010’a*, Ankara : Epos Yayınları.

LÜKÜSLÜ, Demet (2005), *La Jeunesse Turque actuelle: La fin du « mythe de la jeunesse »*, Doktora tezi, Paris, EHESS.

MAHİROĞULLARI, Adnan, “Türkiye’de sendikalaşma evreleri ve sendikalaşmayı etkileyen unsurlar”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, Doç.Dr. Feramuz AYDOĞAN’ın Anısına.

MONCHABLON, Alain (1983), *Histoire de l’UNEF de 1956 à 1968*, Paris : PUF.

SAZAK, Fikret (der.) (2006), *Türkiye’de Sendikal Kriz ve Sendikal Arayışlar*, Ankara : Epos Yayınları.

TANÖR, Bülent (2006), *Osmanlı-Türk anayasal gelişmeleri*, İstanbul :YKY.

TEKELİ, İlhan (2010), *Tarihsel Bağlamı içinde Türkiye’de Yükseköğretimin ve YÖK’ün tarihi* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

TF1, <http://ici.tf1.fr/france/2006-03/cpe-unef-compte-facs-mobilisees-4856860.html> (25.11.2012).

TİMUR, Taner (2000), *Toplumsal Değişme ve Üniversiteler*, İstanbul, İmge.

TOKOL, Ayşen (1991), *Türkiye’de Sendikal Hareketler* [Les mouvements syndicales en Turquie], Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

“Tutuklu Öğrenciler İçin Buluştular” (2012), (<http://www.etha.com.tr/Haber/2012/03/31/genclik/tutuklu-ogrenciler-icin-bulustular/>, 31.03.2012).

“Türkiye’nin ilk Öğrenci Sendikası Kuruldu” (2007), (<http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haberArchive&ArticleID=29689>, 16.09.2012).

UNEF, <http://unef.fr/2011/06/09/la-charte-de-grenoble/> (25.11.2012).

YÖK, *Bologna Süreci Nedir?*, <http://bologna.yok.gov.tr/?page=yazi&i=3> (25.11.2012).